

A modern PE teacher can control sport and health promotion process in extracurricular time creating his own section on school web page thereby communicating with parents and placing information about sport and health promotion events.

So, a teacher of PE can significantly contribute to pupils' health formation and promotion. In the perspective of further scientific investigations we plan to broaden the recommendations as for the e-database creation in health promotion sector for pupils and their parents.

Key words: *health technologies, innovations, a Physical Education (PE) teacher, Physical Education curriculum, a healthy lifestyle, an Internet.*

УДК 371.134

І. Б. Червінська

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ГІРСЬКОЇ ШКОЛИ

Метою статті є відображення на основі вивчення специфіки гірського ландшафтно-кліматичного й соціокультурного середовища інноваційних підходів до формування творчого потенціалу особистості в умовах освітнього простору гірської школи. Теоретико-методологічну основу дослідження складають концептуальні ідеї психолого-педагогічних досліджень проблеми творчості, творчої особистості, розвитку творчого потенціалу, актуальні дослідження здібностей та творчої обдарованості; методи активізації творчої діяльності. Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання: здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до вивчення феномену творчості, визначити структурні компоненти творчого потенціалу особистості та умови його розкриття.

Ключові слова: *творчість, творчий потенціал, соціокультурне середовище, освітній простір, гірська школа, розвиток особистості, здібності.*

Постановка проблеми. Головною метою навчання у XXI столітті є всебічний розвиток людської особистості. Демократичне спрямування навчання має дати людині можливість підготуватися до існування у швидкоплинних умовах соціокультурного життя та професійної діяльності. Розвиток нашого суспільства вимагає формування покоління людей, які мислять і діють по-інноваційному. Звідси – значна увага до загального розвитку особистості, її комунікативних здібностей, творчого потенціалу.

Аналіз актуальних досліджень показав, що дослідження дефініції «творчий потенціал» стало предметом вивчення науковцями ще на початку XX століття (П. Енгельмейер). Окремий період активності в розробці складових розвитку творчого потенціалу особистості відзначається в 60–80-і рр. минулого століття у філософії (С. Евінзон, М. Каган, Є. Колесникова та ін.), а також у психології (Л. Богоявленська, Ю. Кулюткін, А. Матюшкін та ін.).

Теоретико-методологічну основу дослідження утворюють концептуальні ідеї психолого-педагогічних досліджень проблеми творчості,

творчої особистості, розвитку творчого потенціалу (Д. Богоявленська, В. Давидов, А. Зубалій, С. Сисоєва, Т. Третяк, М. Холодна та ін.); актуальні дослідження здібностей і творчої обдарованості (Г. Костюк, Н. Кузьміна, О. Матюшкін, В. Моляко, О. Музика та ін.). Зазначене дає підстави стверджувати, що творчий потенціал особистості як предмет психолого-педагогічних наукових досліджень привертає увагу вчених таких галузей знань, як філософія, психологія, педагогіка. Разом із тим слід зазначити, що досі не існує однозначного загальноприйнятого визначення поняття «творчий потенціал» у силу складності його характеристики. Це зумовило існування безлічі підходів, які акцентують увагу на різних аспектах, як самого творчого потенціалу, так і процесу його розвитку.

У сучасній психолого-педагогічній літературі зміст поняття «середовище» тлумачать по-різному (С. Сергеев, В. Ясвін, К. Ясперс тощо) і оперують ним як «освітнім середовищем» (Є. Бондаревська, В. Веснін, І. Левицька, А. Лукіна, Л. Кепачевська), а також класифікують відповідно до предмету формування (Л. Буєва, Ю. Мануйлов, І. Якиманська, В. Ясвін). Актуальними вважаємо положення про вплив соціального середовища на формування особистості (О. Безпалько, А. Капська, Д. Пенішкевич), обґрунтування взаємозв'язку соціокультурного простору з її розвитком (В. Буєва, І. Зязюн, М. Іщенко, І. Якиманська), «особистісно орієнтоване виховне середовище» (К. Балтремус, І. Бех), «освітнє середовище сільської школи» (Г. Іванюк), «соціально-педагогічне середовище» (Л. Міщик, О. Романовська). Однак поза увагою вчених залишається проблема формування соціокультурного середовища гірської початкової школи та його вплив на розвиток творчого потенціалу особистості.

Мета статті – на основі вивчення специфіки гірського ландшафтно-кліматичного й соціокультурного середовища визначити інноваційні підходи до формування творчого потенціалу учня гірської школи. Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання: здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до вивчення феномену творчості, визначити структурні компоненти творчого потенціалу особистості та умови його розкриття в гірському соціокультурному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетним напрямом освітньої системи України, що підтверджено державними законами та нормативними документами, є доступ до якісної освіти, який забезпечує розвиток творчого потенціалу особистості. Тому впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи є однією з найважливіших питань, які сьогодні розглядаються в освіті.

В умовах утвердження інноваційної моделі розвитку економіки України й держави в цілому важливим показником є модернізація системи освіти. Важливою складовою цієї моделі є гірська загальноосвітня школа, яка виконує не лише освітню, а й соціокультурну функцію, зберігаючи

таким чином генетичний потенціал українського етносу на Прикарпатті, Закарпатті та Буковині, відіграє роль провідного й визначального осередку соціально-культурного, інформаційно-технологічного, науково-просвітницького й ідейно-духовного життя територіальної громади. Тому актуальною є проблема створення у гірському регіоні Українських Карпат такої мережі навчальних закладів, яка б забезпечувала високу якість освіти, доступність і неперервність її здобуття, близькість школи до дітей та врахування регіональних особливостей, що значно підвищить ефективність засвоєння знань, зекономить фізичні сили й час вихованців, попередить проблему відчуженості від рідної домівки в ранньому віці.

Розглядаючи освітню діяльність гірської школи як важливий чинник соціокультурних перетворень, необхідно враховувати той факт, що можливості її впливу на розвиток сільського соціуму значні, проте і труднощі, з якими зустрічається така школа, також немалі.

Проблеми функціонування сільських шкіл гірського регіону, їх навчально-методичне, фінансове, правове та кадрове забезпечення є особливо актуальними для освітян Прикарпаття й повинні перебувати в центрі уваги громадськості краю, оскільки із 768 загальноосвітніх шкіл різних типів – 603 розташовані в сільській місцевості, в тому числі 270 – у віддалених гірських районах, а сільські освітні заклади із загальної кількості складають 78,5 % . Одним із шляхів її вирішення вважаємо впровадження в Івано-Франківській області регіональної програми розвитку освіти, котра передбачає певну систему заходів щодо розвитку освіти, у тім числі й у селах, які знаходяться переважно в гірській місцевості. Вирішенню зазначених проблем сприяє також Міжнародний науково-дослідний проект «Гірська школа. Стан. Проблеми. Перспективи розвитку». У межах цього проекту організований регіональний експериментальний майданчик «Розвиток особистості молодшого школяра в умовах гірського середовища», який функціонує на базі початкових класів гірських шкіл. Метою створення експериментального майданчику є: дослідити вплив природного й соціокультурного середовища (сім'ї, школи та громадськості) гірського регіону на розвиток особистості молодшого школяра [14].

Науковці Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, у межах Міжнародного проекту «Гірська школа», разом з учителями гірських шкіл продовжують працювати над пошуком варіативних моделей організації навчально-виховного процесу, апробують досвід кращих, досліджують і впроваджують педагогічні інновації у практику роботи школи з метою покращення надання освітніх послуг для мешканців гірського регіону. До цієї пошуково-дослідницької роботи широко залучаються й майбутні педагоги. Конкретною формою цього дослідження є підготовка «Соціально-педагогічного паспорта гірської школи», змістове наповнення якого складається з результатів діагностики рівня вихованості школярів,

схильності до певних видів творчої діяльності. Аналіз отриманих даних, сприяє формуванню певних висновків і пропозицій. Очікуваний соціокультурний ефект від реалізації проекту полягає у:

- приверненні уваги громадськості до специфіки роботи гірських шкіл;
- сприянні розвитку творчого потенціалу молодших школярів;
- підвищення трудової та природоохоронної свідомості учнів, що сприятиме реалізації в навчальних закладах програми «Сталого розвитку Українських Карпат»;
- створення в подальшому «Міжнародної асоціації гірських шкіл» із залученням країн Карпатського, Альпійського, Балканського та інших гірських регіонів Європи.

З метою підвищення ефективності роботи над проблемою дослідження, науковцями розроблено рекомендації для педагогічної громадськості, керівників управлінь освіти Карпатського регіону «Про врахування впливу гірського природного і соціокультурного середовища на розвиток, навчання і виховання учнів». Тобто проводиться всебічне вивчення впливу на формування творчої особистості унікального за народними традиціями, етнічною самобутністю, збереженням автентичності регіону Українських Карпат.

Отже, актуальним постає питання формування й розвитку творчих здібностей, особистісних цінностей зростаючої особистості з урахуванням специфіки конкретного регіону. Адже в соціокультурне середовище гірських шкіл цього регіону містять унікальні можливості для ознайомлення учнів із цінними природними ресурсами та неповторними культурними традиціями. Відтак, для цього регіону особливо характерними є низка соціально-економічних (безробіття, бідність, нестабільність, зовнішня міграція дорослого населення, зниження народжуваності) та екологічних проблем (часті повені, вирубування лісів, знищення тварин тощо), пов'язаних із депресивними характеристиками регіону, що певною мірою впливають на якість надання освітніх послуг у краї. Помилково дехто вважає, що гори здавна ваблять людей лише своєю природою, гримучими водоспадами, багатством ландшафтів. Не менше захоплення викликають й корінні мешканці гір зі своїм своєрідним способом життєдіяльності та побуту, видами господарювання, автентичним народним мистецтвом, високою духовністю.

Гірські регіони – це території, де найповніше збереглося натуральне природне середовище, яке найменше освоєно та занедбано людською діяльністю, виховний потенціал якого є неоціненний і потребує глибокого вивчення та широкого використання педагогічним працівниками. Аналіз досліджень, у яких започатковано розв'язання означеної проблеми, засвідчує, що школа як інноваційний заклад у гірському селі повинна виступати не тільки навчально-методичним, а й культурно-освітнім центром його розвитку. І хоча тривала життєдіяльність етнічних груп, які

компактно проживають у гірській місцевості зумовила певну трансформацію традиційних етнопедагогічних ідей, водночас вони залишаються тією базою, на якій може вибудовуватися сучасна українська науково-педагогічна освітньо-виховна система.

Дослідник І. Зязюн розглядає середовище як соціокультурний феномен, у межах якого «конструюються ідеал особистості як соціального типу, моделі громадянина, патріота» [5, 27]. На основі аналізу структури соціального середовища, зокрема класифікації чинників впливу на особистість, запропоновану А. Мудриком [7], окреслено функціональні межі виховного соціокультурного середовища, звужуючи його до мікросередовища (сім'я, дошкільний навчальний заклад, школа, університет).

На основі теорії людиноцентризму (В. Кремень) виокремлено нову педагогічну парадигму – педагогіку культуро- і людинотворчості (В. Андрущенко), адже «сама людина, яка формується як особистість на основі культури, є тим єдиним центром освітнього процесу, навколо якого концентруються інші цінності, який забезпечує системі цілісність і який слугує визначальним принципом стратегії її розвитку» [6, 14].

Забезпечення соціалізації особистості через використання виховного потенціалу освітнього середовища передбачає створення таких умов для функціонування навчально-виховного процесу, за яких відбувається набуття та трансформація соціокультурного досвіду. Тоді школа стає полем соціокультурної практики, що дає можливість учневі набути прикладних навичок взаємин із природою та оточуючими її людьми, і таким чином виробити свій стиль поведінки в суспільстві. Спеціально змодельоване шкільне середовище гірської школи дозволяє учням випробувати себе в різних соціальних ролях, набути досвіду практичної діяльності, розширити кругозір, здобути нові знання.

В. Яструбова у навчально-методичному посібнику «Освітня програма сільської школи» відзначає, що поряд з «об'єктивними факторами, які школа змінити не може, існують суб'єктивні фактори: життя дитини у природному середовищі, збереженість народної культури, традицій, мови, традиційне залучення дітей до сільськогосподарської праці з малих років, більша відкритість життя школи для сільської спільноти, добре знання школою учнівських родин, мала наповнюваність класів та ін.», які варто використати з максимальною ефективністю [9, 341]. Тому важливим завданням школи в гірській місцевості – з перших років навчання зблизити дітей із природним середовищем, ефективно використовувати його багатий потенціал для фізичного, психічного, соціального й духовного розвитку; допомогти дітям побачити навколишню дійсність у всій повноті, навчити правильно сприймати явища та предмети; зробити їх дослідниками, захисниками, друзями природи.

Сучасна гірська школа володіє унікальними можливостями для відродження національних традицій виховання, організації виховного процесу на основі народної педагогіки, що відповідає одній із головних умов побудови національної школи. Безумовно, це пов'язано із загальною соціально-економічною ситуацією на селі, з повільним розвитком багатокладності господарства та його технічним оснащенням. Тому, насамперед, треба позбутися вузько прагматичного призначення школи, допомогти їй у всебічному розвитку особистості, забезпечити доступність якісної освіти для дітей, що проживають у гірській місцевості. Адже йдеться не просто про навчання, а фактично про закладення підвалин життєвого успіху, формування творчого потенціалу особистості. Важливо, щоб соціокультурне середовище гірської школи з його високим освітньо-виховним потенціалом компенсувало недоліки життєвого простору дитини.

Соціокультурне середовище – це створений людством духовний світ, що охоплює національні, соціальні, економічні, політичні та інші суспільні відносини та вироблені людством упродовж усієї історії його існування, духовно-культурні цінності, які впливають на людей, формують їхній світогляд, зокрема, зумовлюють поведінку у сфері взаємовідносин із навколишнім середовищем [3]. Етнічна культура, завдяки притаманним їй цінностям, нормам та ідеалам, завжди формує в надрах соціуму особливі форми міжособистісного та міжгрупового спілкування, морально-етичні засади духовного життя. Будь-яка етнічна культура містить у собі не лише певні типи мислення, парадигми життя, але й певні ціннісні орієнтації, що спираються на притаманне конкретному етносові специфічне світосприйняття [9].

Так, зокрема в «Концепції українського національного виховання учнів загальноосвітньої школи в умовах Прикарпаття», розробленій професором університету Р. Скульським та академіком АПН України М. Стельмаховичем ще в 1990 році, зазначається, що, крім спільних для всієї Української держави виховних традицій, кожен її регіон має також певні особливості. Серед них автори «Концепції» називають унікальні, добре збережені народні художні ремесла та промисли, важливими елементами народної педагогіки, громадської та родинно-побутової культури, трудової та художньої діяльності, а народно-побутові та релігійні традиції основою формування духовності й моралі [8].

Родинно-трудова традиція горян виступають скарбницею морально-трудового досвіду родини, своєрідним, дещо унікальним, збереженим лише в цьому регіоні, способом підготовки дітей до самостійного трудового життя. Їх основу складають чітка мотивація й усвідомлення потреби у праці. Адже споконвіку родина була тим соціальним осередком, у якому кожен мав певні обов'язки, відповідав за якість своєї праці перед членами родини та громадою. До родинно-трудова традицій належить, насамперед, залучення дітей до хатніх і господарських робіт. Традиції майстрів і трудових династій

розвивали в молодого покоління старанність, наполегливість, комунікабельність, відповідальність, передбачали засвоєння рис національного характеру. Значна роль у розвитку культурно-творчих здібностей зростаючої особистості традиційно надавалася творам народного й декоративно-прикладного мистецтва. Спілкування з ними, безпосереднє долучення до процесу виготовлення художніх виробів, уміння створювати та розуміти їх зміст виступало дієвою передумовою загального культурного розвитку дитини, виховання в неї моральних засад, поваги до праці.

Широким спектром виховного соціокультурного змісту характеризуються родинно-мистецькі традиції мешканців Карпат. До них належать музичні, образотворчі, декоративно-ужиткові, фольклорні та інші їх різновиди. У цих багатотисячолітніх традиціях відображено естетичний колорит побуту, шляхетну поведінку, доброзичливе ставлення до людей, уміння виготовляти корисні речі. Вони «передають з минулого в майбутнє усталені століттями форми, ідеї, образи, теми, формують кодекс народної етики та естетики, а цим самим сприяють вихованню гармонійної та багатогранної особистості» [8].

Відомий український педагог В. Сухомлинський розглядає особистість, що формується, як самоцінність, висуваючи головною метою виховання вільний розвиток дитини як активної творчої особистості, з невичерпними потенційними можливостями. Інноваційність у навчанні й вихованні педагог вбачав у створенні для дитини умов, спрямованих на розвиток творчої індивідуальності учня, ставленні до нього як до мети, а не засобу, у подоланні всіх видів відчуження, відсутності зневаги до відмінностей у біофізіологічних і психічних можливостях школярів.

Проблема розвитку обдарованої особистості посідає чільне місце в педагогічній спадщині видатного вченого-практика. Розв'язуючи її, В. Сухомлинський виходив із необхідності враховувати, з одного боку, своєрідність розвитку кожної індивідуальності (характер, темперамент, розум, інтереси, емоції та ін.), а з іншого – ті соціально-суспільні стосунки, у яких відбувається розвиток дитини (родина, вулиця, село, друзі, праця, тобто її мікросередовище). Ідея всієї педагогічної системи В. Сухомлинського – розвиток самодіяльності, ініціативи і творчих задатків у дитині.

Головними напрямками в розвитку цього процесу мають стати:

- створення предметно-орієнтованих навчально-інформаційних середовищ, які дозволяють використовувати мультимедіа, електронні підручники тощо;
- освоєння засобів комунікації (комп'ютерної мережі, телефонного, телевізійного, супутникового зв'язку для обміну інформацією);
- навчання правил і навичок «навігації» в інформаційному просторі;
- розвиток дистанційної освіти.

Навчання з використанням інноваційних технологій якісно перевищує класичну освіту. Воно інтегрує процеси, які не можна

об'єднувати в межах класичної освіти: навчання, працевлаштування, планування кар'єри, безперервна освіта.

Перед учителями постало завдання формувати та зміцнювати у школярів внутрішні джерела мотивації не тільки щодо навчальної діяльності, але й до саморозвитку своїх інтелектуальних, творчих здібностей, а також їх успішної соціалізації. Сьогодні вкрай необхідно створювати ситуації успіху, розвивати творчу, пошукову, дослідницьку активність і навички колективно злагоджених дій. Тому для кожної освітньої установи, яка надає освітні послуги в умовах гірського регіону, потрібно мати індивідуальну програму її розвитку, яка сприятиме розкриттю інтелектуального та творчого потенціалу обдарованої молоді, а також буде спрямована на стимулювання творчого самовдосконалення учнів, сприяння їхній самореалізації, соціалізації в сучасному суспільстві.

Під творчим потенціалом розуміють сукупність здібностей індивіда, необхідних для творчої діяльності. Творчий потенціал – це інтегральна якість людини, ядро її сутнісних сил, що виражають міру активності індивіда у процесі його самореалізації. Значну роль у розвитку творчого потенціалу особистості відіграють зовнішні чинники. Проте творчою силою та ядром його розвитку є внутрішні чинники. Джерелом творчої активності особистості, яка проживає в умовах високогір'я є інформаційно-енергетичний обмін із навколишнім середовищем, що здійснюється за рахунок біоенергетичного, психоенергетичного, інтелектуально-інформаційного та мотиваційно-діяльнісного потенціалів людини.

Зазначимо, що для з'ясування умов ефективного зростання творчого потенціалу особистості необхідно розкрити особливості процесу розвитку соціокультурного освітнього середовища школи. Умовно його можна поділити на дві стадії. На першій стадії формується інноваційна команда з числа педагогів, батьків, представників громадськості, учнів школи. Члени команди шляхом спільної творчої співпраці вибудовують модель освітнього середовища, відповідно до якої розробляють проект інноваційної діяльності, описують програму конкретних дій. Спільно з членами ради школи виявляють проблеми шкільного колективу на семінарах, зборах, шляхом безпосередньої участі у проектах, здійснюють коригування діяльності. На другій стадії, на основі розроблених механізмів, здійснюється власне розвиток соціокультурного середовища школи шляхом організації діяльності різноманітних спільнот, системи підвищення кваліфікації педагогів та освіти батьків, включення в особистісно та соціально значиму загальношкільну діяльність (заходи) [2]. У процесі дослідження та проведеної дослідно-експериментальної роботи були визначені механізми розвитку соціокультурного середовища: змістові (управлінські й мотиваційні) та технологічні (методи розвитку соціокультурного середовища, інноваційні технології навчання й

виховання школярів, що сприятимуть визначенню мотивації та стимулюватимуть до розвитку творчого потенціалу особистості школяра). Зовнішні керуючі механізми розвитку соціокультурного середовища гірської школи характеризують організаційно-управлінське (підбір кадрів учителів-інноваторів, організація системи підвищення кваліфікації з названої проблеми, організація колективного аналізу діяльності), науково-методичне (аналіз ситуації, розробка проекту, програми розвитку, плану конкретних дій, «проблематизація» та навчання колективу), психолого-педагогічне (стимулювання створення різноманітних спільнот, рад організацій педагогів-інноваторів, підтримка) забезпечення.

До внутрішніх мотиваційних механізмів соціокультурного середовища гірської школи можна віднести: ціннісні орієнтації педагогічних працівників, батьків, учнів, сформованість інтересів, готовність до нововведень і перетворень, стимулювання активності особистості школярів.

Для обґрунтування внутрішніх механізмів розвитку соціокультурного середовища гірської школи була використана психологічна концепція активності особистості В. Петровського, яка дозволила зробити висновки, що, з одного боку, соціокультурне середовище служить основою для формування духовної та соціальної активності особистості, творчого потенціалу як найважливіших чинників її розвитку й саморозвитку. З іншого боку, соціокультурне середовище формується за умови внутрішньої та зовнішньої (соціальної) активності особистості у процесі взаємодії із середовищем. Виникнення внутрішньої творчої активності особистості можна охарактеризувати моментом запуску її стимулів. Для їх визначення ми опиралися на принцип полідисциплінарності, тобто йшли шляхом використання не тільки педагогічних, але й суміжних із педагогікою понять (психологічних, філософських, соціологічних, етнокультурних та ін.). Творчий потенціал людини стає одним із ключових педагогічних понять, яке використовується для осмислення особистості як системної цілості у зв'язку з її розвитком і найбільш повною реалізацією її внутрішньої сутності.

Таким чином, можна зробити висновок, що стимули активності розвитку творчого потенціалу особистості включають:

- незадоволеність особистості (незадоволеність своїм буттям, особистісними якостями, навколишнім середовищем), що визначають виникнення потреб;
- якісні характеристики та здібності людини;
- мотиви поведінки й діяльності особистості.

Нові мотиви, що виникли в результаті незадоволеності особистості, засновані на нових ідеях і цінностях, породжують нову мету діяльності, при цьому вони вступають у взаємодію з тими характеристиками особистості та її здібностями, які стимулюють процес виникнення творчої активності.

Незадоволеність впливає на виникнення мотивів, потім мотиви, які стимулюються відповідними особистісними здібностями та якостями особистості, вивільняють внутрішню сконцентровану енергію особистості, перетворюючи її активність у зовнішню діяльність. Рівень прояву активності в зовнішній діяльності школяра залежить від рівня незадоволеності й таких якостей особистості, як оптимізм, старанність, емпатія, толерантність, а також культурних здібностей, що забезпечують успішність здійснюваної діяльності в умовах соціокультурного середовища гірської школи (здатність до самовизначення й саморозвитку, організаторські, аналітико-рефлексивні, комунікативні здібності). Успішне управління творчою діяльністю школярів можливе шляхом створення сприятливих для цього умов: наповнення змісту творчої активності; створення творчого розвиваючого соціокультурного середовища; спрямованість діяльності всієї системи виховної роботи школи на розвиток творчої особистості учня.

Висновки. Розуміння соціокультурного середовища навчально-освітнього закладу, що функціонує в гірській місцевості Карпатського регіону, соціальних, психічних, етнокультурних та інших умов, що сприяють успішному розвитку творчого потенціалу особистості дитини, підвищенню рівня педагогічної культури не тільки вчителів, а й батьків учнів, привело до думки про необхідність впровадження у практику роботи гірської школи обов'язкового проектування її діяльності, що може бути відображено в «Освітній програмі школи», у «Програмі розвитку освітньої установи», в інноваційній «Моделі випускника школи».

У цьому контексті логічним постає запитання, якого ми бачимо випускника гірської школи в недалекому майбутньому? Таким, що вміло господарює, володіє однією-двома іноземними мовами, працює з комп'ютером, користується Інтернетом. Добрим підґрунтям для вирішення окреслених завдань повинен стати Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» [4]. Перспективними для подальшого дослідження вважаємо проблеми використання багатих можливостей вірського регіону в аспекті здоров'язбережувального виховання дітей і молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Педагогіка культуро- і людинотворчості / В. Андрущенко // Педагогічна майстерність академіка Івана Зязюна : зб. наук. пр. / [редкол.: Н. Г. Ничкало (голова), та ін. ; упоряд.: Н. Г. Ничкало, О. М. Боровік] ; Ін-т пед.освіти і освіти дорослих НАПН України. – К. : Богданова А. М., 2013. – С. 14–25.
2. Афанасьєв А. Виховне середовище в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / А. Афанасьєв, Н. Іщук // Рідна школа. – 2008. – № 6 (942). – С. 23–26.
3. Боришевський М. Й. Соціально-психологічна сутність та розвиток духовності особистості // М. Й. Боришевський // Психологічна і педагогічна науки в Україні : зб. наук. праць : в 5 т. – Т. 2 : Психологія, вікова фізіологія та дефектологія. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 73–82.
4. Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – Київ, 1995. – № 56/95 – 14 с.

5. Зязюн І. Педагогічна психологія чи психологічна педагогіка?! / Іван Зязюн // Естетика і етика педагогічної дії : збірник наукових праць. – Вип. 3. – Київ-Полтава, 2012. – С. 20–37.

6. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / В. Г. Кремень. – 2-ге вид. – К. : Т-во Знання України, 2011. – 520 с.

7. Мудрик А. В. Роль соціального оточення в формуванні особистості підлітка / А. В. Мудрик. – М. : Знання, 1979. – 39 с.

8. Скульський Р. П. Концепція української школи Прикарпаття / Р. П. Скульський // Освіта. – 1990. – 20 листопада.

9. Філіпчук Г. Г. Національна освіта в контексті суспільних викликів / Г. Г. Філіпчук // Психологічна і педагогічна науки в Україні : зб. наук. праць : в 5 т. – Т. 4 : Професійна освіта і освіта дорослих. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 341–363.

10. Червінська І. Гірська школа. Соціально-педагогічний паспорт / Інна Червінська, Василь Хрущ // Гірська школа Українських Карпат : науково-методичний журнал. – 2007. – № 2–3. – С. 167–172.

РЕЗЮМЕ

Червинская И. Б. Инновационные подходы к формированию творческого потенциала личности в условиях социокультурной среды горной школы.

Целью статьи является отражение на основе изучения специфики горного ландшафтно-климатического и социокультурной среды инновационных подходов к формированию творческого потенциала личности в условиях образовательного пространства горной школы. Теоретико-методологическую основу исследования составляют концептуальные идеи психолого-педагогических исследований проблемы творчества, творческой личности, развития творческого потенциала; актуальные исследования способностей и творческой одаренности; методы активизации творческой деятельности. В целях исследования были поставлены следующие задачи: осуществить теоретический анализ научных подходов к изучению феномена творчества, определить структурные компоненты творческого потенциала личности и условия его раскрытия.

Ключевые слова: творчество, творческий потенциал, социокультурная среда, образовательное пространство, горная школа, развитие личности, способности.

SUMMARY

Chervinska I. Innovative approaches to the formation of the creative potential of the individual in the conditions of social and cultural environment of School for miners.

The purpose of this paper is a reflection on the basis of studying the specificity of mountain landscape-climatic and socio-cultural environment of innovative approaches to the formation of the creative potential of the individual in the conditions of the educational environment of school for miners.

Theoretical and methodological basis of research constitute the conceptual ideas of psychological and educational research of the problem of creativity, a creative personality, the development of creative potential; the current research abilities and creative gifts; the methods of activation of creative activity. For the purposes of the study the following objectives are: to carry out theoretical analysis of the scientific approaches to the study of the phenomenon of creativity, to determine the structural components of the creative potential of the person and the conditions for its disclosure. The successful management of creative activity of the students is possible by creation favorable conditions for it: meaningful creative activity; creative development of socio-cultural environment; orientation of the whole system of educational work in schools for creative development of a student's personality.

The notion «creativity» means a set of individual skills required for creative work. The creative potential is an integral quality of a person, its essential core strength as expressing the activity of the individual in the process of self-realization. The significant role in the development of creative potential is played by the external factors.

During the research the experimental work has been conducted by the mechanisms of the development of social and cultural environment: content (management and motivational) and technological (methods of socio-cultural environment and innovative technology training and education of schoolchildren).

However, the creative force and its development is the core of its internal factors. The source of the creative activity of the individual living in high altitude is information and energy exchange with the environment, performed by various human potentials.

To clarify the effective growth of creative potential is to disclose specifics of the process of socio-cultural learning environment of the school. The wide range of socio-cultural and educational content is characterized by a family and the artistic traditions of the inhabitants of the Carpathians.

Key words: *creativity, creative potential, socio-cultural environment, educational space, School for Mines, a personal development, ability.*